



**ΓΝΩΜΗ**

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ  
BETTA

## Κινδυνεύουμε από τις παλιές συνήθειες

**Η** ελληνική κρίση ξέσπασε με αφορμή τη χρηματοπιστωτική κρίση στις ΗΠΑ το 2008, που στη συνέχεια έθεσε ερωτηματικά για τη βιωσιμότητα της ευρωζώνης. Η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα ήταν αδύναμη για τουλάχιστον δύο δεκαετίες πιο πριν λόγω στρεβλών κινήτρων και εσωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας που αντικατόπτριζε υπερβολικό κρατικό έλεγχο. Σε συνδυασμό με ανεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές, τα υψηλά δίδαμα ελλείμματα στο δημόσιο ταμείο και το εμπορικό ισοζύγιο που καθιστούσαν αδύνατη την περαιτέρω ανάπτυξη. Όταν τα προβλήματα δεν μπορούσαν να καλυφθούν πλέον από την παγκόσμια ευφορία και τον αυξημένο δανεισμό που κυριάρχησε διεθνώς από το 2000, η Ελλάδα μετατράπηκε στο κέντρο της προσοχής παρά το μικρό μέγεθος της οικονομίας της, ακριβώς λόγω των παγκόσμιων επιπτώσεων που θα είχε μια ανεξέλεγκτη χρεοκοπία. Στο πλαίσιο τριών διαδοχικών προγραμμάτων, η Ελλάδα απέκτησε πρόσβαση σε ένα εξαιρετικά μεγάλο δάνειο από τον «επίσημο τομέα», δηλαδή από κράτη και διεθνείς οργανισμούς.

Σχεδόν δέκα χρόνια ύφεσης και οκτώ χρόνια διαδοχικών προγραμμάτων διάσωσης και προσαρμογής, με πρωτοφανές μέγεθος και χαρακτήρα, είναι όμως ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε αυτό, το εξωτερικό περιβάλλον άλλαξε. Η ευρωζώνη δημιούργησε μηχανισμούς για να ελαχιστοποιήσει την επίπτωση των κρίσεων που προκύπτουν από οικονομικές και χρηματοπιστωτικές ανισορροπίες. Η Ευρώπη εμφανίζεται έτοιμη να εμβαθύνει την ολοκλήρωσή της, συμπεριλαμβανομένης της τραπεζικής και δημοσιονομικής ένωσης, ενώ η οικονομία προχωράει καλά. Η παγκόσμια ανάπτυξη είναι ισχυρή, επιδεικνύοντας ίσως και υπερβολική διάθεση για ρίσκο και νέο δανεισμό.

Τα στοιχεία για το 2017 και οι προβλέψεις για το 2018 δείχνουν ότι η οικονομία βρίσκεται σε τροχιά ανάκαμψης. Ο κύριος παράγοντας είναι η ισχυρή ανάπτυξη στο εξωτερικό περιβάλλον και ειδικά στην Ευρώπη. Αυξάνει τη ζήτηση για τουρισμό και εξαγωγές αγαθών, ενώ παραμένει χαμηλό το κόστος χρήματος και ενέργειας. Είμαστε λοιπόν στο τέλος της κρίσης;

Οντως, τα δίδαμα ελλείμματα διορθώθηκαν. Ο κίνδυνος εξόδου από την ευρωζώνη, που αποτέλεσε αποτρεπτικό παράγοντα για επενδύσεις, είναι σήμερα εξαιρετικά χαμηλός. Εχουμε όμως ευάλωτο τραπεζικό σύστημα υπό καθεστώς κεφαλαιακών περιορισμών και μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Ακόμα πιο σημαντικό ωστόσο είναι πως ο δημόσιος τομέας δεν περιορίστηκε σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας. Ο άμεσος και έμμεσος έλεγχος του κράτους μάλλον αυξήθηκε. Οσοι σήμερα ελέγχουν την οικονομική πολιτική, κυβερνώντες και πιστωτές, εμφανίζονται ευχαριστημένοι που η οικονομία επιστρέφει προς μια κανονικότητα. Όμως αν οι προ κρίσης συνήθειες παραμείνουν, οι ρυθμοί ανάπτυξης θα είναι συστηματικά χαμηλοί.

Κάποιες πλευρές καλλιεργούν την ιδέα ότι με το τέλος του προγράμματος η Ελλάδα θα απελευθερωθεί από τους περιορισμούς που της επέβαλε το πρόγραμμα και θα συνεχίσει τη φυσική της πορεία από όπου σταμάτησε πριν από δέκα χρόνια. Αυτό αφορά πολιτικούς που μπορεί να μην επιθυμούν να αφήσουν τον υπερβολικό έλεγχο της οικονομίας, επιχειρήσεις που επιδιώκουν οφέλη από ειδική μεταχείριση, καθώς και ομάδες ειδικών συμφερόντων που είναι πρόθυμες να συμμετέχουν σε παιχνίδια αποκόμισης προσόδων. Το τέλος του προγράμματος ξεκάθαρα σημαίνει λιγότερη προστασία. Η ελληνική οικονομία θα χρειαστεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη όλων με το να γίνει περισσότερο ανοιχτή και λιγότερο ελεγχόμενη κεντρικά. Εάν δεν ακολουθήσει αυτή την τροχιά, η τρέχουσα ανάκαμψη θα αποδειχθεί μόνο προσωρινή και οι κίνδυνοι μεγάλοι.

Ο Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

